

שְׁנֵי זִנְוֹת^א

ס א ת

שׂי עֲנֹנֶן.

א.

קִנְיָה אֲרַם זֶנֶן תְּפִילִין בְּשִׁמּוֹנָה כְּתוּרִים, רֹצֵחַ סְעוֹר אַחַד נוֹתֵן עֶשְׂרֵה כְּתוּרִים. אֵין כּוֹתְבֵי סְפָרִים, תְּפִילִין וּמִזְחוֹת מִבְּקָשִׁים לְהַתְּעַשֵּׂר מִן הַמִּצְוֹת. וְאֵילוּ בְּקֶשׁוֹ לְהַתְּעַשֵּׂר, וְכִבְר עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע תְּעִנּוֹת יֵשְׁבוּ אֲנָשִׁי כִּנְסַת הַגְּדוּלָה עַל כּוֹתְבֵי סְפָרִים, תְּפִילִין וּמִזְחוֹת שְׁלֵא יִתְעַשְׂרוּ.

אִם כֵּן לִסָּה בִּזְבוּ אֲבִי מוֹרִי וְצִיל עַל תְּפִילֵי כְּפָלֵי כְּפָלִים? וְכִי בְּשִׂכִיל שֶׁהָיוּ יִשְׁנֹת הַשְּׂבִיחָה? אֵלֵא תְּפִילִין אֵלוּ רַבִּי אֵלִימֶלֶךְ מוֹפֵר כְּתַב אוֹתָן, וְעַל יְדֵי שֶׁהָיָה אֲבִי וְצִיל כֹּחֵב אוֹתוֹ, הַפְּלִיג עַל תְּפִילָיו מִמּוֹן הַרְבֵּה.

וְכִי רַבִּי אֵלִימֶלֶךְ לֹא הָיָה בְּתַקְסָם שֶׁל אֲנָשִׁי כִּנְסַת הַגְּדוּלָה? וְהֵא עֶשְׂה רַבִּי אֵלִימֶלֶךְ כִּכֵּל הַמִּמּוֹן חוּחַ? וְהֵלֵא רַבִּי אֵלִימֶלֶךְ עֵנִי הָיָה וְכִבִּית חֶמֶר הָיָה יוֹשֵׁב, וְהֵאִילֹז כִּסָּא לִישֵׁב עֲלָיו לֹא הָיָה בְּבִיתוֹ. אוֹמֵר הָיָה רַבִּי אֵלִימֶלֶךְ דִּיל: דִּימֹו חֲדִיל אֵת הָעוֹלָם חוּחַ לְפִרְחָדוֹר וְאֵת הָעוֹלָם תְּבֵא לְמַרְקָלִין. אֲרַם שֶׁהוּא רַץ לְמַרְקָלִין, כִּלּוֹם צָרִיךְ הוּא כִּסָּא לִישֵׁב בְּפִרְחָדוֹר? אֵלֵא תַגְרִים וְתַגְרֵי תַגְרִיחַם, כִּיּוֹן שֶׁבֵּאוּ תְּפִילִין שֶׁל רַבִּי אֵלִימֶלֶךְ לִידִיחַם, חִיו מַעֲלִים אֵת הַמִּקָּה חוּץ לְדֶרֶךְ הַטְּבַע.

ב.

יּוֹם שֶׁנִּכְנַסְתִּי לְמִצְוֹת מְבַלְתִּי בְּמִקְוֵה טַהוּרָה וְקִשְׁמוֹ אוֹתִי כִּתְחַן כִּלְתֵּי מַעֲלִיל חֲדָשׁ הַלְּבִישׁוֹתִי, וְאֲכַנְסֵי מִשֵּׁי תַגְרֵתִי, וְשֵׁנִי פִיפִין יוֹרְדִין חֵיסֵנִי עַל שְׁתֵּי בְּרַכִּי, וְכּוֹבֵעַ שַׁחַר בְּרֵאשִׁי, וְנַעֲלִים שַׁחֲרוּת בְּרַגְלֵי, וְסַטְפַת מִשֵּׁי קְשׁוּרָה לְצוּאָרִי, וְטַרְגֵּילִית נַעֲזָבָה כַּה, וְכֵל אִיסַת שְׁחִייתִי מְגִבִּית רֵאשִׁי לְעִנּוֹת אִמֵּן אַחֲרֵי הַמִּכְרָךְ, חִיתָה סַטְפַת מַעֲלִיל שֶׁל אוֹרַת, וְכֵאִתִּי לְקִלְוִיז וְתִיק שֶׁל תְּפִילִין בִּידֵי, שֶׁל מִשֵּׁי שַׁחַר, וְצוּרַת מִגֵּן חֲדָשׁ עֲלָיו, עֶשְׂרֵי נִימִין שֶׁל כֶּסֶף כַּהֵה, וְשִׁמִּי וְשֵׁם אֲבִי עֲלָיו, וְשִׁיחָה צַהֲבַתְבַת אֲרַחֲמָה כִּרְכַח עַל פֶּתַח הַתִּיק, וְשִׁתִּי תְּפִילֵי מוֹנְחוֹת בְּתִיק, עֲמַדוֹ עֲלֵי חֲבָרִי, וְשִׁקְעוֹ אֵת תִּיק וְהַמְתִּינוּ לְרֵאוֹת אֵת תְּפִילֵי.

חֲצוּמַתִּי אֵת תְּפִילֵי וְרֵאוּ שֶׁחֵן יִשְׁנֹת, עֲקָמוּ פִיחֵם וְאַמְרוּ: כִּסָּה מִמּוֹן בִּזְבוּ

(^א) קִמַּע מִזָּה נִרְשַׁם בְּמֵיֵא.

אביו של זה על כחור זה ולא מצא לקנות לו תפילין חדשות! מיד התחילו מקנטרים בי ואומרים: תפילין אלו של המתים שתחיה יחזקאל הן. מיכל בת שאול היתה מנחת אותן. החררתי בלבי שאין מן המדע לדבר בשעת התפילה ולא השבתי להם כלום.

לאחר שסיימתי את תפילתי אמרתי להם לחברי: אראה בנחמתי אם לא ראייתי את אבי הולך אצל הסופר לחזמין לי תפילין חדשות.

אמרו לי: אלא שכשקש הסופר שמונה או עשרה כתרים בשכרן, נמל אבין את רגליו ותחזירן לביתו.

אמרתי להם: היאך אתם אומרים שמפני שמונה או עשרה כתרים משך אבא ידיו מן החדשות, והלא על הישנות חוציא כפלי כפלים?

אמרו לי: אלא מה?

אמרתי להם: בדרך הליכתו נודמן לו לקנות תפילין שכתב רבי אלימלך סופר. אמר: תפילין אלו יפות הן מכל התפילין, אותן אני קונה לבני, וקנה אותן. כיון ששסקו כך, נשכו את השונם ונשקו את תפילי.

חוציא אבא עוגות ויין לכבוד אותו היום שנעשיתי אכמניא למצוות. פתחו כולם בכבוד תפילי וברכוני. היו מתגאים בתפילתם, שחן נוצצות ויש להן ריח של עור חדש, הבלקו שכתן בפיחם, מפני תפילין שלי, אף על פי שחן ישנות, הואיל ורבי אלימלך סופר כתב אותן.

ג.

ומי היה רבי אלימלך סופר?

רבי אלימלך סופר סתים היה, וכיסויו של הצדיק מבוצץ היה, אם אמרתי אספר גדולתו של הצדיק מבוצץ, איני יודע במה לפתוח תחלה, יש מתאוה לשמוע דבר הלכה, והלא הוא, זכר צדיק לברכה, היה מחדש חי הלכות בכל יום; ויש מתאוה לשמוע מעשה נסים, והלא הוא, זכר צדיק לברכה, היה מקפיד על בני אדם שמספרים נסים, ומעשה ואמרו עליו: יש לו גלוי אליהו, אמר: יכול כל אדם לזכות למדרגה זו. כיצד? אדם לומד פרק בתנא דבי אליהו, ואין לך גלוי אליהו מנגלה מזה! אשריהם לצדיקים שהם יודעים כמי להדבק; ואשריהם לצדיקים שהם יודעים מי לקרב. אשרי רבי אלימלך סופר שדבק בזה; ואשרי הצדיק מבוצץ שקרב לזה. אף בת לא יכילו את מעשיו, ואני לא אספתי כאן אלא גרגיר קטן, כמלא מפת דיו, למשמרת.

ד.

כותבי ספרים, תפילין ומוחות, כותבים גטי נשים, מרובה שכר כתיבת גט

משכר ספרים, תפילין ומוזות. מי שרוצה להפטר מאשתו ואמר כתבו גם לאשתי, אינו מדקדק עם הסופר בפרוטות, פרוטה פחות, פרוטה יותר, וכלכד שיכתב הגם ולא יראה את פלונית ברי אמותיו. שמענו שלא הקמירו חופה ובמלו נשואין, תואיל ולא הושזו הצדדים בנרניא, ולא שמענו שלא גרש איש את אשתו משום שלא נשתוח עם הסופר בשכרו. וכיון שאדם כזה בא אצל הסופר, — הסופר טפה אהז לשמוע ועושה לו קולמוס לכתוב בו גט.

אבל רבי אלימלך, קודם שהיה כותב גט לאשה היה יושב בתענית, וכלילה היה נכנס לזו ולזו וכוכה, כאדם שבוכה על נפשו. וכך היה אומר להם: אדם הלש אני, ואיני יכול לישב בתענית, חוסו עלי, רחמו עלי, עשו שלום ביניכם. שמעו — עושה את הלילה משתה ושמתה. לא שמעו — חזר ומתענה; וכלילה נכנס לזו ולזו ובוכה ומבקש שיעשו שלום ביניהם.

אמרו עליו, על רבי אלימלך ז"ל, שלא זו עד שעשה שלום ביניהם ותפייסו. ויוצאים מיגיעה ובהלה ונכנסים למנוחה ועונג. לא היו להם בנים ילדו בנים, לא היו להם אלא נקבות ילדו זכרים. וכיון שנכנסים למצוות, אבותיהם תלכים אצל רבי אלימלך סופר, ורבי אלימלך סופר כותב להם תפילין. אמרו, תפילין שנכתבו על ידי השלום, אשרי מי שלובש אותן, שהוא רודף שלום וזר עם אשתו בשלום. אלו תפילין של רבי אלימלך.

ה

בבוקר הייתי רץ לבית הכנסת. פעמים שבאתי עד שלא הגיע זמן תפלה, וחייתי מציץ מן החלון ומכוין עיני לשמים, אימתי תגץ החמה ואני מניח תפילין. הגיע זמן תפלה אני מוציא את תפילי, מיד ריח תפלות נודף סחן. ואני מניח תפלה של יד, ולבי דופק כנגדה, וכורך את זרועי תחמה ברצועות עד שחן שוקקות בבשרי, ומעטר את ראשי בתפילין של ראש. וכיון שהחזן מברך עומר ישראל בתפארת, אני עומר ומשתומם שאף אני עטור בתפילין כאדם מישראל ושמה שמחה גדולה. ציציותי! בבקשה מכן שלא תבואו עמי בנרניא, שמא לא הייתי זרח בסצותכן. הרי שחל יום טוב כשבת, כלום אין דחין שמונה עשרה של שבת ומתפללין שמונה עשרה של יום טוב ?

וכך הייתי עומד בכית המדרש הישן, תפילין בורעתי ותפילין בראשי ומתפלל. פעמים שהייתי עושה את תפילתי רחמים ותחנונים, ופעמים שהייתי מתפלל בגינות ובשמחה, וכל שקח ושקה הייתי ממשיש בתפילי כרועה זה, שהוא יושב בשדה

ומנגן, הוא נזכר כמלאוי וכודקם שכא חס ושלוה, אבר אחד סחם. עד שסיימתי תפילתי הלצתי את תפילי, ורואה כריכה אחר כריכה סותרת, אבל סימניהן עדיין שקועות כבשרי. ולא הייתי אוכל! ושנתה עד שנעלמו לגמרי. פעמים הרבה לסדתי קודם להליצתן. עיני פורחות בספר והתפילה קלָגָתן. עיני נינוחות בין האותיות והתפילה נינוחית עסחן. כמה הייתי מצטער שגולדתי ברור זה. אילו הייתי בימי חכמי תגמרא, הייתי לזכש תפילין כל היום. מה אחבתי את תפילי! יפה עשה אדוננו תרמכים ולי, שקבע הלכות תפילין בספר. אחכה!

1

יודע אני בכם, שאתם אומרים, שמעשה התפילין אינו אלא משל לקדוש ברוך הוא ולכנסת ישראל. רבי אלימלך סופר, זה סלך סלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, ותפילין חן ישראל, כדרך שאמרו בברכות: תפילין דמארי עלמא מה כתיב בחז? וסי כעמך ישראל! וכבית חסר היה יושב, שנתאזה הקדוש ברוך הוא לרור בתחתונים. ואפילו כמה לישב עליו לא היה כביתו, זו גלות השכינה. והוא רץ לטרקלין, שהוא מצפה לחזור שכינתו לציון במהרה בימינו, אמן.

אבל אני אומר לכם, שהרכבים כפשוטם, והתפילין תפילין חן, כמו שכתוב בתורה וקשרתם לאות על ירך וחיו למטפות בין עיניך. הרבה יש לי לספר, אלא ברור שנימל טעם מצוה מסנו, מוטב לי לקיים ומשכיל בעת החיא ידום.

2

זקני, זכרנו לברכה, היה אומר: שני דברים אין נפשו של אדם קצה בהם לעולם: לחם ותפילין!

בן טובים אני, ואבותי פנקו אותי מנוער. הייתי מהרהר בלבי: זקני, היאך אתה סרסח לחם לתפילין? הרי נתנה לי אמי לחם, הריני מתחמא לפנייה ואומר לת: תני לי עוגות, תופינים, ריקקים וכעכים (אל אפתח פה לשמן) אי אפשרי בלחם, אבל התפילין חביבות עלי בכל יום ויום כיום שהנחתי אותן כראשונה.

לימים, כשהייתי בעסקי הצרות תליתי את תפילי על היתר, ספני פת לחם שהייתי טרוד למצוא.

על קיר ביתי תליתי תיק תפילי, השתי תפילי צרורות כתיק. וריח תפלתי נגח כחן, ושמו ית' אינו מריחו. אחי ורעי! הלא שמעתם את מעשה חבן שגלה מעל שלחן אביו וחלך אחר עיניו ולא עשה מצוות ומעשים טובים. מוטב לי לכבוש שני כתיק של תפילי ולא אפשר את חטאי ברכים.

ד.

כלום מצפה הייתי שיתקיימו תפילי בודי לעולם? הרי קודם שבאו לידי של אדם אחר היה קודם שבאו לידי של זה של אדם אחר היה כך לאתר מאה ועשרים שנה יעברו לידי אחרים.

בפנקס ישן מצאו כתוב: סעשה כבעל בית ישראל, שבשעת פטירתו כתב את מקומו בבית המדרש לרב הקיה, והתנה שלעתיד לבוא, שעתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שכחון לארץ שיקבעו בארץ ישראל, יחזירו לו את מקומו שלו. לעתיד לבוא מי יזכה בתפילי? אני או מי שהתפלל בהן לפני, או מי שהתפלל בהן לפני פני?

בתור שוטה, אמרתי לי, אל תהי מבקלי המרה השחורה! מי יאמר לך שלא היית בגלגול הקודם אותו אדם שלבש תפילין אלו? ומי יגיד לך שלא היית בגלגול שלפני הקודם אותו אדם שלבש תפילין אלו. תדע לך שכן הוא הרי קשר של ראש עשוי לראשך. ולעתיד לבוא חריני מוציא את ראשי מקברי ומפשיל את שרוליו, מיד שתי תפילי עפות אלי כיונים אל ארזותיהן.

ט.

כמה ימים עברו מיום שנכנסתי למצוות; כמה ארצות סבבתי מיום שלבשתי את תפילי כראשונה. פעמים הרבה הייתי נטרד בתכלי הזמן ולא הייתי פגוי מפילו לתפלה שלבש, והייתי לזכש את תפילי ומתפלל תפלה קצרה. כצפור עיפה התפילה על ראשי, שהיא מבקשת לישב במנוחה, באים בעלי חצים ומטרירים אותה מסקוסת. פעם אחת, בעשרת ימי תשובה, קודם השריפה, נתתי לסופר לברוק את תפילי. אמרתי אל לבי: רבי אלימלך זה איני יודע מתי כתב את תפילי, בעקדתי או בזקנתי. מכל מקום יש לשער שעברו עליהן מאה שנים ויותר, תרבה תיקים בלו, תרבה התפללו בהן, שסא נתקלקל חכתב ונמשמשו האותיות.

החזיק לי הסופר ואמר: תסא אני על תפילי של בר.

אמרתי לו: למה?

אמר לי: חכתב כתב ישן ואף על פי כן, כאילו חיום נכתב. שסא יודע בר

מי כתב את הפרשיות?

אמרתי לו: ואם אומר לו שם הסופר, כלום בקי מר בגלילות שלנו?

אמר לי: מכל מקום.

אמרתי לו: רבי אלימלך סופר.

שאל אותי הסופר: רבי אלימלך סופר מבוצץ, שהיה בימיו של הצדיק מבוצץ, זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל? ונסיתי לסופר. אמר לי: תואיל וחזרתני את שניתם, אמר לו לטר מה ששמעתי בזה.

אמרתי לו: הלא בני עירי הם, וכדאי ישמח את לבי בזה, שאפילו דבר פשוט קל אדם פשוט ישמח לבי לשמוע, כל שכן קל שני צדיקים שכמותם.

שח לי, מעשה שחקקו קל מצבתו של אותו צדיק אברהם אבינו דוד מלכנו, רמז לשמו הקדוש רבי אברהם דוד זכותו יגן עלינו. היה שם אדם בליעל, והביא דברים לפני המלכות: מרדו בך היהודים המליכו עליהם מלך. שלחו שליח מיוחד. כשכא מצא דוד מלפנו כתוב. וניצלו מסכנה גדולה לישב בבית האסורים. וידעו כי גם גדול היה שם. כי מלפנו כתוב, ואולם מלכנו כתוב שם לראשונה. קמד אדם אחד ואמר: אתם זוכרים כתב ידו של רבי אלימלך סופר, זכרנו לברכה? אמרו: אנו כבירים היטב כתב יד קדשו, כי כל ימיו היה כותב ספרים תפילין ומזוזות, ועדיין אנו קוראים בספר התורה שכתב רבי אלימלך סופר, וגם חיוס קראנו בספר אכפרא פניו כמנחה החלכת לפני, ואין בין פניו של מלפנו לפאין שכפסוק זה חילוק כל שהוא. מיד ידעו חכמי, שאפילו בעולם האמת לא שכה רבי אלימלך את בניו.

אמרתי לו: אם קבלה היא, נקבל!

אמר לי: יודע מה, שקבלה היא כירינה, שמי שלוכש תפילין, שכתב רבי אלימלך סופר, אינו בא לידי גט.

אמרתי לו: יודע אני.

שאל אותי הסופר: נשוי סר?

אמרתי לו: ברוך השם.

משך רוח ונאנה, ואיני יודע מפני מה נאנה, אם משום שלא זכה לשלום בית, ואם משום שמרובה סרת נמין מסרת תפילין בזמן הזה.

אמנם לאו כל סופר זוכה לחיות כרבי אלימלך; ולא כל אדם זוכה ללכוש תפילין של רבי אלימלך.—

י

דילה אחר חלמתי שלכשתי תפילין של יד ולא לכשתי תפילין של ראש וחייתי רואג קצת. במשך חיוס באו דאגות אחרות ושכחתי את חלוסי, קד שכא בקל אתלפזות וחזכיר לי.

הלכתי אצל הכס ושחתי לו ראגתי. אמר לי: יודע פר מה שאני
אומר לך? אמרתי לו: אדרכה, יאמר נא מר! אמר לי: שמא סרמזין לך.
שתפיליו צריכות בדיקה? אמרתי לו: הרי ברקתי אותן ולא נמצא בהן
שום פסול. ולא היה בידו לחשיב לי כלום.

כיון שהלמתי הלום זה פעם שלישית, אמרתי: דבר הוא!

הושבתי בית דין של שלשה וחמבתי את הלומי. ראיתי דאגה על פני אחד
הכס, ולא השגחתי בו. יש לך אדם שהוא סכעלי חמרה השחורה ויש לך אדם
שחוא סכעלי חמרה הלכנת. מכל מקום לא הסתתי רעתי סתפילי אפילו שלא בשעת
התפלה. כגון שהייתי רואה טליתי ותפילי תלויזת על הקיר, הייתי מסמסש בהן
שמה מתוך סדרה לא הנחתי את תפילי בתיקן כדון. ותמיד היו מונחות במקום
ובתוך בתיקן. של ראש לימין ושל יד לשמאל ורצועותיהן מסודרות.

פעם אחת מצאתי רצועותיה של ראש אינן מסודרות. סדרתי אותן כדרכי
כרמות כנפי יונה. למחר ראיתי שכנפים אלו פוזרות, כיונה זו בשעה שהיא מבקשת
לעוף מקנה.

יא

לא היו ימים מועטים עד שנשרף ביתי ונשרפו תפילי עמו.

איני יודע אם עין חרע שלמה בי, אם גזירת הדין היא, שהיא באה על
האדם פתאום.
ה' נתן וחי לקח.

יב

יום שכולו שבת עדיין לא בא וקניתי לי תפילין אחרות. לא חזרתי אחר-
מקור אחר, זוג שנוזמן לי ראשונה קניתי. זוגתי תחיל נמלה פסת סטלית שנשתתחה
מן חרליקה ותפרה לי מין תיק, לא של משי נאה ולא בנימין של כסף. עזנה
ויין לא נתגו לכבוד היום, די לי שהיתה לי פת חרבה. אמנם כנדים חדשים לבשתי.
כי כל כנדי נשרפו באש.

באתי לבית המדרש וחכשתי את תפילי.

ידידי ורעי עמדו סגור. לא עקמו את פיהם ולא קנפרו בי. אדרכה, שפעם

ורכה שמעתי אנחה יוצאת מלבו של אדם: אוי לו לזה שנשרף ביתו ועכשיו
אפילו קורת נג אין לו; אל תראוהו שהוא לבוש חדשים, כל בניו נשרפו,
אפילו תפילו נשרפו, חרי הוא חובש תפילין חדשות.

שלשתי את מליתי קל פני, כרי שלא אשסק דבריהם.

וכיך שהנקתי לפותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון פשמתי את ידי למשמש
בתפילי. נזכרו קלי תפילי הראשונות, שחיתת ידי מסשמשות כהן מאלית, וחרתתי
בלבי: תפילין הראשונות היה כהן יפח שאשכ בשלום, ותפילין אחרונות — לחסיר
קנאת חבריה מקלי.

משכתי רוח ונאנחתי:

גם זו למזכה!

